

Miejsce
na naklejkę

MATERIAŁ ĆWICZENIOWY Z CHEMII

POZIOM PODSTAWOWY

Czas pracy 120 minut

STYCZEŃ 2010

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz zawiera 14 stron (zadania 1 – 30). Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego.
2. Rozwiązania i odpowiedzi zapisz w miejscu na to przeznaczonym przy każdym zadaniu.
3. W rozwiązaniach zadań rachunkowych przedstaw tok rozumowania, prowadzący do ostatecznego wyniku oraz pamiętaj o jednostkach.
4. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
5. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
6. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
7. Możesz korzystać z karty wybranych tablic chemicznych, linijki oraz kalkulatora.

Życzymy powodzenia!

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
50 punktów

Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

Zadanie 1. (2 pkt)

W skład rdzenia atomowego pewnego pierwiastka wchodzi: 16 protonów, 16 neutronów i 10 elektronów.

Napisz pełną konfigurację elektronową atomu tego pierwiastka oraz podaj liczbę elektronów walencyjnych.

Konfiguracja elektronowa: .....

Liczba elektronów walencyjnych: .....

Zadanie 2. (1 pkt)

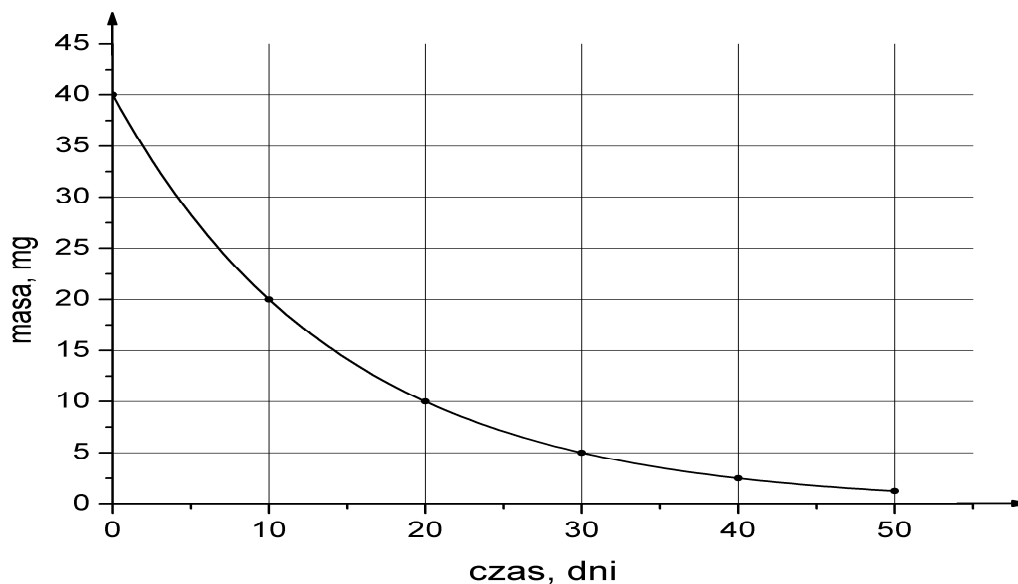
Korzystając z układu okresowego pierwiastków, zapisz wzory trzech jonów o konfiguracji elektronowej identycznej z konfiguracją kationu magnezu.

Wzory jonów:

.....

Zadanie 3. (2 pkt)

Poniższy wykres ilustruje zmiany masy radioizotopu ^{225}Ac , jakie następują w ciągu 50 dni.

Na podstawie wykresu, uzupełnij brakujące dane:

Okres półtrwania aktynu-225 wynosi ..... dni.

Po upływie 30 dni masa radioizotopu zmniejszy się o ..... mg.

Zadanie 4. (1 pkt)

W atomie pewnego pierwiastka X elektrony rozmieszczone są na trzech powłokach elektronowych. Liczba elektronów walencyjnych wynosi 7.

Zapisz wzór sumaryczny wodoru pierwiastka X:

Zadanie 5. (1 pkt)

W laboratorium przeprowadzono destylację skroplonego powietrza.

Na podstawie informacji zawartych w poniższej tabeli, uzupełnij zdania, wpisując nazwę odpowiedniego gazu.

Tabela. Temperatury wrzenia wybranych gazów

Gaz	Temperatura wrzenia [°C]
Tlen	-183
Azot	-196
Wodór	-253
Hel	-269

Gazem, który oddestyluje jako pierwszy, będzie.....

Ostatnim produktem destylacji jest .....

Zadanie 6. (2 pkt)

Stały chlorek sodu NaCl nie przewodzi prądu elektrycznego. Natomiast po rozpuszczeniu soli w wodzie powstały roztwór wykazuje przewodnictwo elektryczne.

Wyjaśnij, dlaczego stały chlorek sodu nie przewodzi prądu elektrycznego w przeciwieństwie do wodnego roztworu tej soli. W uzasadnieniu uwzględnij rodzaj wiązania w chlorku sodu oraz proces zachodzący podczas rozpuszczania soli w wodzie.

Stały chlorek sodu nie przewodzi prądu elektrycznego, ponieważ .....

.....
.....

Wodny roztwór chlorku sodu wykazuje przewodnictwo elektryczne, ponieważ.....

.....
.....

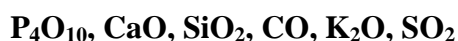
Zadanie 7. (1 pkt)

Wskaż zdanie fałszywe, zakreślając odpowiednią literę.

- A. Związki o budowie jonowej lub kowalencyjnej spolaryzowanej po rozpuszczeniu w wodzie przewodzą prąd elektryczny.
- B. Substancje o budowie kowalencyjnej mają zazwyczaj niższe temperatury topnienia niż substancje jonowe.
- C. Związki o budowie kowalencyjnej rozpuszczają się łatwiej w wodzie niż związki o budowie jonowej.
- D. Substancje o budowie jonowej po stopieniu przewodzą prąd elektryczny.

Zadanie 8. (1 pkt)

Spośród niżej przedstawionych tlenków:

wypisz wzory tych związków, które wprowadzone do zlewki z wodą i oranżem metylowym zabarwią roztwór na kolor czerwony.

.....

Zadanie 9. (1pkt)

Wody radoczynne to swoiste, lecznicze wody podziemne, zawierające pierwiastki promieniotwórcze, głównie radon - 222. W Polsce występują głównie w Sudetach, Karpatach i Ustroniu. Poniższa tabela zawiera ocenę radoczynności wód naturalnych według następującej skali.

Radoczynność	Aktywność radonu [Bq*/dm ³]
słaba	poniżej 74
średnia	74 - 370
silna	370 - 3700
bardzo silna	powyżej 3700

*Bq – bekerel; jednostka radioaktywności pierwiastka promieniotwórczego.

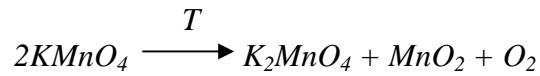
W pewnym regionie Polski pobrano próbkę wody i przeprowadzono jej analizę. Stwierdzono, że aktywność obecnego w niej radonu wynosi 0,3 Bq/cm³.

Korzystając z informacji przedstawionych w tabeli, podaj ocenę radoczynności próbki wody pobranej w pewnym rejonie Polski.

.....

Zadanie 10. (2 pkt)

W laboratorium tlen otrzymuje się w wyniku termicznego rozkładu manganianu(VII) potasu $KMnO_4$ zgodnie z równaniem:

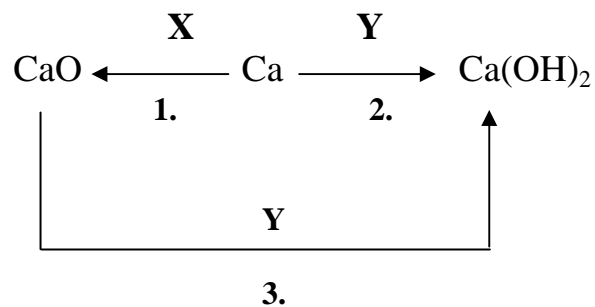
Oblicz, ile gramów manganianu(VII) potasu należy użyć, aby w reakcji termicznego rozkładu tej soli otrzymać 112 cm^3 tlenu w warunkach normalnych. W obliczeniach przyjmij przybliżone wartości mas molowych: $M_K = 39 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1}$, $M_{Mn} = 55 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1}$, $M_O = 16 \text{ g} \cdot \text{mol}^{-1}$. Wynik podaj z dokładnością do drugiego miejsca po przecinku.

Obliczenia:

Odpowiedź:

Zadanie 11. (3 pkt)

Napisz w formie cząsteczkowej równania reakcji przedstawionych na poniższym schemacie:

Równanie 1.: .....

Równanie 2.: .....

Równanie 3.: .....

Zadanie 12. (2 pkt)

Celem zbadania właściwości chemicznych następujących wodorków niemetalu: metanu CH_4 , amoniaku NH_3 i siarkowodoru H_2S przeprowadzono poniższe doświadczenia:

Doświadczenie I: Każdy z wodorków wprowadzono do probówek z wodą i zbadano odczyn roztworu.

Doświadczenie II: Każdy z wodorków wprowadzono do probówek z roztworem wodorotlenku sodu. Stwierdzono zmianę odczynu roztworu w jednej probówce.

Doświadczenie III: Każdy z wodorków wprowadzono do probówek z roztworem kwasu solnego (chlorowodorowego). Stwierdzono zmianę odczynu roztworu w jednej probówce.

a) Określ odczyn roztworów otrzymanych po wprowadzeniu gazowych wodorków niemetalu: metanu, amoniaku i siarkowodoru do wody.

Wzór wodorku	CH_4	NH_3	H_2S
Odczyn roztworu			

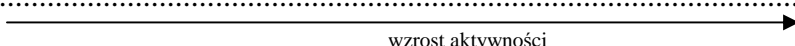
b) Napisz wzór wodorku, który w doświadczeniu II reagował z roztworem wodorotlenku sodu.

Zadanie 13. (1 pkt)

W celu porównania aktywności wybranych metali przeprowadzono kilka doświadczeń. Po ich zakończeniu sformułowano wnioski w formie równań reakcji i przedstawiono je w poniższej tabeli.

$\text{Zn} + \text{CuCl}_2 \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{Cu}$
$\text{CuCl}_2 + \text{Fe} \rightarrow \text{FeCl}_2 + \text{Cu}$
$\text{ZnCl}_2 + \text{Cu} \rightarrow$ reakcja nie zachodzi
$\text{FeCl}_2 + \text{Zn} \rightarrow \text{ZnCl}_2 + \text{Fe}$

Korzystając z powyższych informacji, uszereguj badane metale (miedź, cynk i żelazo) pod względem aktywności od: najmniejszej do największej.

.....

wzrost aktywności

Zadanie 14. (2 pkt)

Do 90 g glukozy dodawano wody aż do otrzymania 180 g mieszaniny, którą następnie ogrzano do temperatury 40 °C.

Określ, wykonując odpowiednie obliczenia chemiczne, jaki roztwór (nasycony /nienasycony) otrzymano w tej temperaturze. Przyjmij, że rozpuszczalność glukozy w temperaturze 40 °C wynosi około 160 g /100 g H₂O.

Obliczenia:

Odpowiedź:

Zadanie 15. (1 pkt)

Reakcje utleniania i redukcji przedstawiono za pomocą poniższych schematów:

Nr schematu	Schemat reakcji
I	$Fe \rightarrow Fe^{2+}$
II	$Fe^{3+} \rightarrow Fe^{2+}$
III	$Fe^{2+} \rightarrow Fe^{3+}$
IV	$Fe \rightarrow Fe^{3+}$

Uzupełnij zdanie, wpisując odpowiedni numer schematu reakcji.

Reakcje utleniania przedstawiają schematy opisane numerem (-ami):.....,
natomiast reakcje redukcji przedstawiają schematy opisane numerem (-ami):.....

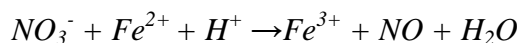
Zadanie 16. (1 pkt)**Podkreśl właściwe zakończenie zdania.**

Kwas solny otrzymuje się w wyniku

- A. reakcji tlenku chloru(I) z wodą.
- B. reakcji tlenku chloru(VII) z wodą.
- C. rozpuszczania chlorowodoru w wodzie.
- D. rozpuszczania chloru w wodzie.

Zadanie 17. (2 pkt)]

Reakcję jonów żelaza(II) z jonami azotanowymi(V) w środowisku kwasowym ilustruje schemat:

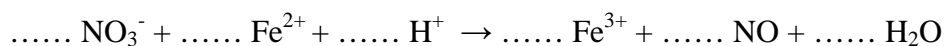

Dobierz i uzupełnij współczynniki stechiometryczne w tym schemacie, stosując metodę bilansu elektronowego.

Bilans elektronowy:

.....
.....

Równanie reakcji:

Zadanie 18. (2 pkt)

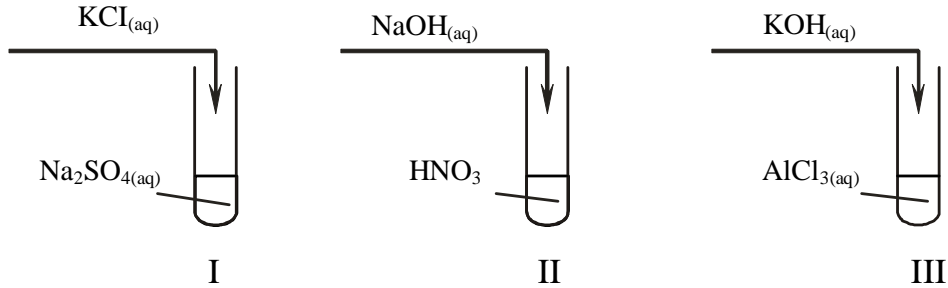
Na podstawie podanych substratów oraz typów przemian chemicznych, wpisz do tabeli nazwy produktów reakcji.

Reakcja chemiczna	Nazwa(-y) substratu(-ów) reakcji	Typ reakcji chemicznej	Nazwa(-y) produktu(-ów) reakcji
1.	cynk, kwas siarkowy(VI)	wymiana	
2.	węglan wapnia	analiza	

Informacja do zadań 19. –20.

Przeprowadzono doświadczenia zilustrowane na poniższych rysunkach.

Zadanie 19. (1 pkt)

Korzystając z tabeli rozpuszczalności, podaj numer próbówki, w której nie zaszła reakcja chemiczna.

Numer próbówki: .....

Zadanie 20. (2 pkt)

Zapisz w formie jonowej skróconej równanie reakcji, zachodzącej w próbówce II i III.

Próbówka II:.....

Próbówka III:.....

Zadanie 21. (2 pkt)

Zaprojektuj doświadczenie, w wyniku którego otrzymasz wodorotlenek cynku. W tym celu:

a) podkreśl dwa odpowiednie odczynniki spośród:

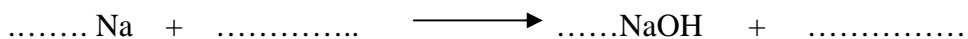
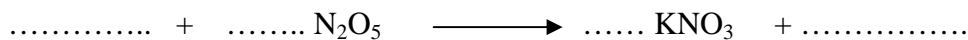
- cynku
- tlenku cynku
- wodnego roztworu chlorku cynku
- wodnego roztworu wodorotlenku potasu
- wody

b) zapisz przewidywane obserwacje:

.....

Zadanie 22. (2 pkt)

Uzupełnij równania reakcji, wpisując wzory brakujących substratów lub produktów oraz dobrać współczynniki stechiometryczne.

Zadanie 23. (1 pkt)

Stosując wzory półstrukturalne (grupowe) związków organicznych, napisz schemat ciągu reakcji prowadzących od etanolu do polietylenu (bez uwzględniania warunków reakcji).

Zadanie 24. (2 pkt)

Jodyna to roztwór jodu w alkoholu etylowym o stężeniu procentowym od 3% do 7%. Stosowany jest powszechnie jako środek dezynfekcyjny.

Na podstawie T.M. Krygowski: Słownik szkolny, chemia, WSiP, Warszawa 2004.

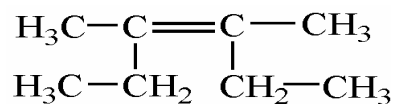
Oblicz, w jakiej objętości alkoholu etylowego o gęstości $d = 0,78 \text{ g}\cdot\text{cm}^{-3}$ należy rozpuścić 10 gramów jodu, aby otrzymać 5% roztwór jodyny. Wynik podaj w cm^3 z zaokrągleniem do jednego miejsca po przecinku.

Obliczenia:

Odpowiedź:

Zadanie 25. (1 pkt)

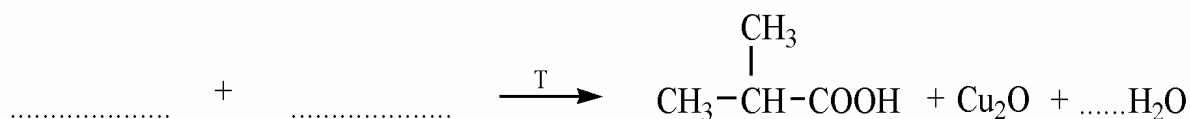
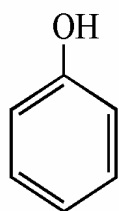
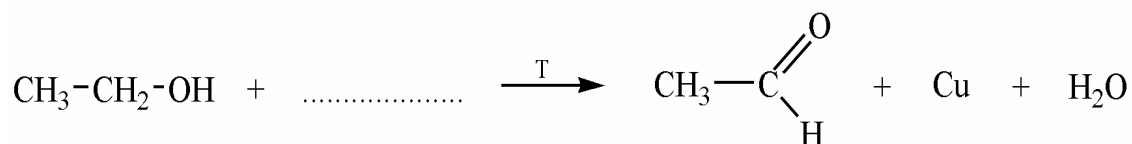
Podaj nazwę systematyczną węglowodoru przedstawionego poniższym wzorem.

Nazwa węglowodoru: .....

Zadanie 26. (4 pkt)

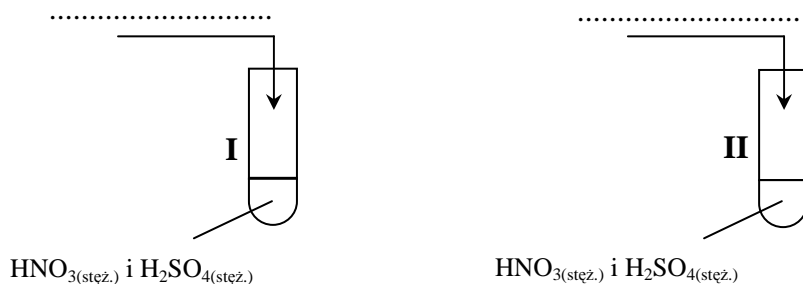
Posługując się wzorami półstrukturalnymi (grupowymi), uzupełnij brakujące substraty i produkty oraz dobierz współczynniki stechiometryczne w poniższych równaniach reakcji.

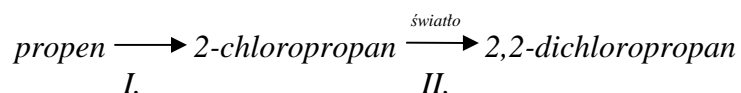
Zadanie 27. (1 pkt)

Po wykonaniu doświadczenia w I probówce powstała substancja o zapachu gorzkich migdałów a w II probówce nie zaobserwowano nowego zapachu.

Uzupełnij schemat doświadczenia, wpisując odpowiednio heksan lub benzen.

Zadanie 28. (2 pkt)

Przeprowadzono cykl reakcji, których przebieg ilustruje poniższy schemat:

Napisz równania reakcji oznaczone numerami I. i II. zilustrowane na powyższym schemacie, stosując wzory półstrukturalne (grupowe) związków organicznych.

I.: .....

II.: .....

Zadanie 29. (2 pkt)

Przyporządkuj równania reakcji z kolumny I do typu reakcji z kolumny II.

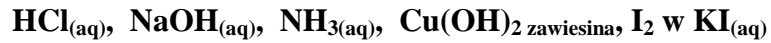
I	II	Odpowiedź
1) $\text{CH}_3\text{—CH}_2\text{—CH}_3 + \text{Br}_2 \xrightarrow{\text{światło}} \text{CH}_3\text{—}\underset{\text{Br}}{\text{CH}}\text{—CH}_3 + \text{HBr}$	a) reakcja addycji b) reakcja substytucji	1) —
2) $\text{CH}_3\text{—}\underset{\text{OH}}{\text{CH}_2} \xrightarrow[\text{temp.}]{\text{Al}_2\text{O}_3} \text{CH}_2\text{=CH}_2 + \text{H}_2\text{O}$	c) reakcja eliminacji	2) —

Zadanie 30. (2 pkt)

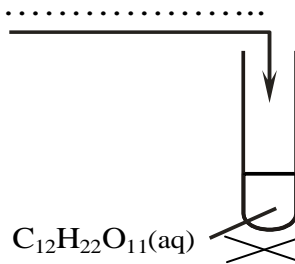
Przedstaw projekt dwuetapowego doświadczenia, które wykaże, że sacharoza jest zbudowana z cukrów prostych o właściwościach redukujących.

W tym celu:

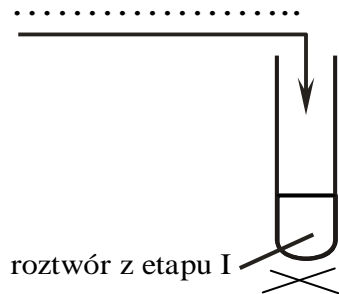
a) uzupełnij poniższe opisy dwóch kolejnych etapów doświadczenia, wpisując wzory potrzebnych odczynników wybranych spośród:

ETAP I

ETAP II:

b) zapisz obserwacje wynikające z II etapu doświadczenia potwierdzające właściwości redukujące badanego roztworu.

.....

BRUDNOPIS